www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

نامаз ئوقۇش قائىدىسى

ئابدۇرىشىت ئەنەيتۇللا داموللا ھاجى.

ئىسلام دىنى بەش نەرسە ئۈستىگە قۇرۇلغان. بۇلارنىڭ بىرىنچىسى ئىمان، ئىككىنچىسى نامаз، ئۈچىنچىسى زاكات، تۆتىنچىسى رامىزان روزىسى، بەشىنچىسى ھەجدۇر. بۇ ماقالىدە ئىسلام دىنىنىڭ يۇقىرىقى بەش تۈۋرۈكىنىڭ ئىككىنچىسى بولغان نامازنى ئادا قىلىش تەرتىپى تونۇشتۇرۇلىدۇ.

1. تاھارەت ئېلىش ئۇسۇلى

نامازنىڭ شەرتلىرىدىن بىرى تاھارەت ئېلىش، بەدەن ۋە كىيىم-كېچەكلەرنىڭ، نامаз ئوقۇيدىغان يەرنىڭ پاك بولۇشىدۇر.

"تاھارەت"—ئەرەبچە سۆز بولۇپ، پاكىزلىك دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. فىقھە كىتابلىرىدا تاھارەت بابى كىتابنىڭ ئەڭ ئالدىغا قويۇلىدۇ. دىنىي ئىبادەتنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى نامازدۇر. نامаз ئىسلام دىنىنىڭ مۇھىم تۈۋرۈكلىرىدىن بىرى. تاھارەت بولسا نامаз ئوقۇشنىڭ ئەڭ دەسلەپكى شەرتى. «قۇرئان كەرىم» دە مۇنداق دېيىلىدۇ: "ئى مۆمىنلەر! (سىلەر تاھارەتسىز بولۇپ) نامаз (ئوقۇماقچى بولۇپ) تۇرغىنىڭلاردا، يۈزۈڭلارنى يۇيۇڭلار، قولۇڭلارنى جەينىكىڭلار بىلەن قوشۇپ يۇيۇڭلار، بېشىڭلارغا مەسھى قىلىڭلار، پۇتۇڭلارنى ئوشۇقۇڭلار بىلەن قوشۇپ يۇيۇڭلار، ئەگەر جۇنۇپ بولساڭلار پاكلىنىڭلار (يەنى غۇسلى قىلىڭلار)، ئەگەر كېسەل بولساڭلار (سۇ زىيان قىلىدىغان بولسا)، ياكى سەپەر ئۇستىدە بولۇپ (سۇ تاپالمىساڭلار)، ياكى سىلەرنىڭ بىرسىڭلار ھاجەتخانىدىن كەلگەن (يەنى تاھارەت سۇندۇرغان) بولساڭلار، ياكى ئايالىرىڭلار بىلەن يېقىنچىلىق قىلغاندىن كېيىن (غۇسلى تاھارەت ئۇچۇن) سۇ تاپالمىساڭلار، پاك تۇپراقتا تەيەممۇم قىلىڭلار، ئۇنىڭ بىلەن يۈزۈڭلارنى، قولۇڭلارغا مەسھى قىلىڭلار، ئاللا سىلەرگە مۇشەققەتنى خالىمايدۇ" (5-سۈرە، 6-ئايەت).

بۇ ئايەتنىڭ مەزمۇنىدا كىچىك تاھارەت، غۇسلى تاھارەت قىلىش توغرىسىدا ئېنىق بەلگىلىمە بېرىلگەن، بىرقانچە خىل ئەھۋالدا، تەيەممۇم قىلىسا بولىدىغانلىقىمۇ كۆرسىتىلگەن. كىچىك تاھارەت بىلەن غۇسلى تاھارەت بۇنىڭدىن ئىلگىرىكى ئايەتلەردە كۆرسىتىلگەن.

تاھارەت ئېلىشنىڭ تەرتىپى مۇنداق:

1) "بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىم" دەپ باشلىماق؛

2) تاھارەت ئېلىشنى نىيەت قىلماق؛

3) ئىستىنجا قىلماق؛

ئىستىنجا قىلىش دېگەنلىك ئالدى پېشاپ بىلەن كەينى پېشاپنى پاكىز سۇ بىلەن يۇيۇشنى كۆرسىتىدۇ. ئىسلام شەرئىيىتىدە ئەرئايال مۇسۇلمانلار ئۇچۇن ھەر قېتىمقى چوڭ-كىچىك ھاجەتتىن كېيىن ئىستىنجا قىلىش بەلگىلەنگەن. تاھارەت ئېلىشتىن بۇرۇن تاھارەتنى سۇندۇرىدىغان باشقا ئامىللار كۆرۈلمىسە، ئىستىنجا قىلمىسىمۇ بولىدۇ. تاھارەت سۇنۇپ بولغاندىن كېيىن قايتا تاھارەت ئېلىشقا توغرا كەلسە، چوقۇم ئىستىنجا قىلىش كېرەك. ئاندىن قالغان تاھارەت پەرزلىرىنى ئۆز تەرتىپى بويىچە ئادا قىلىش لازىم.

4) ئىككى قولىنى بېغىشىغىچە يۇماق؛

5) ئاغزىغا ئۈچ قېتىم سۇ ئېلىپ ئاغزىنى چايقىماق (غار-غار قىلماق)؛

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

6) بۇرۇنغا ئۇچ قېتىم سۇ ئېلىپ يۇماق (مۆ-مۆ قىلماق)؛

7) يۈزنى چاچ چىققان يەردىن باشلاپ، ئىككى قۇلاق ۋە ئىگەكنىڭ ئاستىغىچە ئۈچ قېتىم يۇماق؛

8) ئىككى قولنى جەينەك بىلەن قوشۇپ ئۈچ قېتىم يۇماق؛

9) باشنىڭ تۆتتىن بىرىگە مەسھى قىلماق؛

10) ئىككى پۇتنى ئوشۇقى بىلەن قوشۇپ يۇماق.

2. تەيەممۇم قىلىش

پاكىز سۇ تېپىلمىغان چاغدا ياكى سۇ ئىشلەتكىلى بولمايدىغان چاغدا تەيەممۇم قىلىنىدۇ. ئۇنىڭ ئۇسۇلى تۆۋەندىكىچە:

1) ئالدى بىلەن نىيەت قىلماق؛

2) پاكىز يەر ياكى تۇپراقتا ئىككى قولنى ئۇرۇپ يۈزىنى سلاپ مەسھى قىلماق؛

3) ئىككى ئالقىنىنى يەنە بىر قېتىم تۇپراقتا ئۇرۇپ، ئىككى قولنى ئىككى جەينىكىگە سىلىماق.

تەيەممۇمنىڭ شەرتى:

(1) تاھارەت ياكى غۇسلى قىلىش توغرا كەلگەندە نامازنىڭ ۋاقتى كىرىپ قېلىپ، تاھارەت ئېلىشقا سۇ تېپىلمىغان ياكى سۇ بولغان ھالەتتىمۇ 3000 مېتر يىراقلىقتا بولغان بولسا تەيەممۇم قىلىنىدۇ.

(2) ئازراق سۇ بولۇپ، ئۇ سۇدا تاھارەت ئېلىپ بولسا ئىچىدىغان سۇ قالمىسا، بۇ چاغدا تەيەممۇم قىلسا بولىدۇ، لېكىن سۇ تېپىلغاندا قايتىدىن تاھارەت ئېلىش لازىم.

3. تاھارەتنى سۇندۇرىدىغان ئەھۋاللار

1) ئىنسانىنىڭ ئالدى-كەينىدىن چىققان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى؛

2) ئەقىل-ھوشىدىن كەتسە؛

3) بەدەندىن قان-يىرىڭ چىقسا؛

4) بەلغەمدىن باشقا نەرسىنى قەي قىلىپ قۇسسا؛

5) بىر نەرسىگە يۆلىنىپ ئۇخلىسا؛

6) دورا ياكى باشقا سەۋەبتىن مەست بولسا؛

7) ئىسلام شەرىئىتىدە چەكلەنگەن يەنى ھارام قىلىنغان نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلسا؛

8) ئەر-خوتۇنلۇق مۇناسىۋىتى قىلسا ياكى ياماق مەقسەت بىلەن جىنسىي ئەزانى سىيلاپ، تۇتۇپ ئوينىسا؛

9) نامازدا ئاۋازلىق كۈلسە.

4. تاھارەتتىكى سۈننەتلەر

1) نىيەت قىلماق؛

2) "بىسمىللا" دەپ باشلىماق؛

3) ئىككى قولىنى بېغىشغىچە ئۈچ قېتىم يۇماق؛

4) ئاغزىنى ئۈچ قېتىم سۇ بىلەن چايقىماق (غار-غار قىلماق)؛

5) بۇرنىغا ئۈچ قېتىم سۇ ئالماق (مۆ-مۆ قىلماق)؛

6) بېشىغا مەسھى قىلماق؛

7) ساقىلىغا خىلال قىلماق؛

8) ئۇششاق قول-پۇتلىرىغا خىلال قىلماق؛

9) قۇلىقىغا مەسھى قىلماق؛

10) ھەر ئەزانى ئۈچ قېتىمدىن يۇماق؛

11) تاھارەتنى تەرتىپ بىلەن ئالماق.

5. تاھارەت ۋە غۇسلدىكى پەرزلەر

تاھارەتتە تۆت پەرز بار:

1) يۈزنى يۇماق؛

2) قولنى ئىككى جەينىكى بىلەن قوشۇپ يۇماق؛

3) بېشىغا مەسھى قىلماق؛

4) ئىككى پۇتنى ئوشۇقى بىلەن قوشۇپ

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

يۇماق.

غۇسلىدا ئۈچ پەرز بار:

1) ئاغزىغا ئۈچ قېتىم سۇ ئېلىپ غار-غار قىلماق:

2) بۇرنىغا ئۈچ قېتىم سۇ ئېلىپ مۆز-مۆز قىلماق:

3) پۈتۈن بەدەننى ئالا قويماي يۇماق.

6. نامازنىڭ ۋاقتى ۋە رەكئەتلىرى

"ناماز" پارسچە سۆز بولۇپ، ئەرەب تىلىدا سالات دەپ ئاتىلىدۇ. جۈمگولۇق مۇسۇلمانلار نامازدەپ ئاتاشقا ئادەتلەنگەن. نامازئىسلام دىنىدىكى بەش پەرزنىڭ بىرى.

نامازبالاغەتكە يەتكەن مۇسۇلمانلارنىڭ كۈندە قىلىدىغان ئىبادەتتى. نامازنىڭ مۇسۇلمانلار ئۈچۈن پەرز قىلىنغانلىقى «قۇرئان كەرىم»دە، ھەدىس كىتابلىرىدا كۆرسىتىلگەن. بۇ ھەقتە ئىسلام ئۆلىمالىرىنىڭ كۆز قارىشى بىردەك. مۇسۇلمانلار بۇنىڭغا شەك-شۈبھىسىز ئىشىنىدۇ. نامازئىسلام دىنىنىڭ ئەڭ مۇھىم دىنىي پائالىيىتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھىجرەت قىلىپ مەدىنىگە كەلگەندىن كېيىنكى ئىككىنچى يىلى يەنى مىلادى 623-يىلى "نامازدىن فارىخ بولغىنىڭلاردا ئۆرە تۇرغان، ئولتۇرغان ۋە ياتقان ھالەتلىرىڭلاردا ئاللانى ياد ئېتىڭلار (ئاللا سىلەرگە دۈشمىنىڭلارغا قارشى ياردەم بېرىشى مۇمكىن)، خاتىرجەم بولغان چېغىڭلاردا نامازنى (پۈتۈن شەرتلىرى بىلەن) مۇكەممەل ئادا قىلىڭلار، شۈبھىسىزكى، نامازمۆمىنلەرگە ۋاقتى بەلگىلەنگەن پەرز قىلىندى" (4-سۈرە، 103-ئايەت). دېگەن ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن، نامازتەدرىجىي ھالدا رەسمىي بېكىتىلگەن.

تۆۋەندە نامازئۆتەشنىڭ قائىدىسى ۋە رەكئەت سانىنى تونۇشتۇرۇپ ئۆتىمىز:

1) نامازبامدات

ۋاقتى سۈبھى سادىقتىن باشلاپ تا كۈن چىققۇچە. سۈبھى سادىق دېگەن سۆز كۈنچىقىشتىن بىر بىرىم سائەت بۇرۇن كۈنچىقىش تەرەپتىن كۆرۈنىدىغان روشەن يۇرۇقلۇقنى كۆرسىتىدۇ.

نامازبامدات ئىككى رەكئەت پەرز، ئىككى رەكئەت سۈننەت بولۇپ، سۈننەت ئىلگىرى ئوقۇلىدۇ.

2) نامازپېشىن

ۋاقتى چۈشتە كۈن تىكلىشىپ سەل ئوتكەن يەنى كۈنپېتىش تەرەپكە مايىل بولغاندىن باشلاپ سائەت تۆت-يەرشلەرگىچە.

نامازپېشىن ئون رەكئەت بولۇپ، تۆت رەكئەت پەرز، ئالتە رەكئەت سۈننەت. سۈننەتنىڭ تۆت رەكئىتى پەرزدىن ئىلگىرى، ئىككى رەكئىتى پەرزدىن كېيىن ئوقۇلىدۇ.

3) نامازدىگەر (نامازئەسرى)

ۋاقتى پېشىن نامازنىڭ ۋاقتى ئاخىرلاشقاندىن باشلاپ كۈن ئولتۇرغىچە بولغان ۋاقىت.

نامازدىگەر تۆت رەكئەت پەرزدىن ئىبارەت.

4) نامازشام

ۋاقتى كۈن ئولتۇرغاندىن باشلاپ تا كۈنپېتىشقا كەچكى شەپەق تۇگىگىچە.

نامازشام بەش رەكئەت بولۇپ، ئۈچ رەكئەت پەرز، ئىككى رەكئەت سۈننەت، سۈننىتى پەرزدىن كېيىن ئوقۇلىدۇ.

5) نامازخۇپتەن

ۋاقتى كەچكى شەپەق يوقالغاندىن ۋاقتىتىن باشلاپ تاڭ يورۇغىچە.

نامازخۇپتەن توققۇز رەكئەت بولۇپ، تۆت رەكئەت پەرز، ئىككى رەكئەت سۈننەت، ئۈچ رەكئەت ۋىتىر ۋاجىپتۇر، سۈننەت پەرزدىن كېيىن ئوقۇلىدۇ. ۋىتىر نامىزى خۇپتەندىن كېيىن ئوقۇلىدۇ. ئۇخلاپ قېلىپ ياكى ئۇنتۇپ قېلىپ نامازنىڭ ۋاقتى ئۆتۈپ كەتكەن بولسا، يادىغا كەلگەن ھامان

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئوقۇسا بولىدۇ. لېكىن ناماز ئۆز ۋاقتى بىلەن پەرز بولىدۇ. ھەر ئىش ئۆز ۋاقتىدا بولغىنىغا يەتمەيدۇ.

سەپەر ئۇستىدە بولسا، تۆت رەكئەتلىك نامازنى قەسىر قىلىپ (يەنى قىسقارتىپ) ئىككى رەكئەت ئەت ئوقۇسا بولىدۇ.

كېسەل بولسا، قۇدرىتىنىڭ يېتىشچە ئوقۇش كېرەك. ئۆرە تۇرالمىسا، ئولتۇرۇپ ئوقۇسا، ئولتۇرالمىسا يېتىپ ھەتتا ئىشارەت بىلەن ئوقۇسىمۇ بولىدۇ.

7. ناماز ئوقۇش قائىدىسى

1) ناماز ئوقۇيدىغان جايىنى تازىلاش ياكى جايىناماز سېلىش كېرەك.

2) يۈزنى قىبلىگە قارىتىش كېرەك.

3) نىيەت قىلىش، يەنى "نىيەت قىلدىم ئۆتەرمەن ناماز بامداتنىڭ ئىككى رەكئەت سۈننىتىنى (ياكى ئىككى رەكئەت پەرزىنى)، ئۇشبۇ ۋاقىت ئىچىدە يۈزۈم قىبلىگە، قىبلەم جىھەتى كەئبىگە، ئىقتىدا قىلدىم (ھازىر ئىمامغا) خالىسەن لىللاھى تائالا ئاللاھۇ ئەكبەر" دەپ ئىككى قولىنى مۈرىدىن ئېگىز كۆتۈرۈپ، ئالقىنىنى يېيىپ، باش بارمىقىنى ئىككى قۇلىقىنىڭ يۇمشىقىغا تەگكۈزۈش، ئۇنىڭدىن كېيىن "سۇبھانەكە ئاللاھۇممە ۋەبىھەمدىكە ۋەتەبارەكەسمۇكە ۋەتائالاجەددۇكە ۋەلائىلاھەغەيرۇكە" دەپ ئوقۇش.

4) ئوڭ قولنى سول قولنىڭ ئۈستىگە ئېلىپ، ئىككى قولنى كىندىك ئۈستىگە قويۇپ، سۈرە فاتىھەنى ئوقۇش:

"ئەلھەمدۇلىللاھى رەببىل ئالەمىن. ئەر رەھمانىر رەھىم. مالىكى يەۋمىددىن. ئىياكە نەئبۇدۇ ۋەئىياكە نەستەئىن. ئىھدىنەس سىراتەلمۇستەقىم. سىراتەل لەزىنە ئەنئەمتە ئەلەيھىم. غەيرىل مەغزۇبى ئەلەيھىم ۋەلەز زاللىن."

5) سۈرە فاتىھەنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ياندىكى كىشى ئاڭلىغۇدەك ئاۋازدا "ئامىن" دەيىش؛

6) سۈرە فاتىھەدىن كېيىن «قۇرئان كەرىم» دىن قايسى سۈرىنى بىلسە، شۇنى ئوقۇش. مەسىلەن: "قۇل ھۇۋەللاھۇ ئەھەد. ئاللاھۇس سەمەد. لەم يەلىد ۋەلەم يۇلەد ۋەلەم يەكۇن لەھۇ كۇفۇۋەن ئەھەد" كە ئوخشاش؛

7) ئۇنىڭدىن كېيىن "ئاللاھۇ ئەكبەر" دەپ رۇكۇ قىلىش؛

رۇكۇدا ئىككى ئالقىنىنى تىزىغا قويۇپ تۇرۇپ، "سۇبھانە رەببىيەل ئەزىم"نى ئۈچ قېتىم ئوقۇش؛

8) "سەمىئەللاھۇ لىمەن ھەمىدە" دەپ بېشىنى رۇكۇدىن كۆتۈرۈش. ئىمام بولغان كىشى ياكى يالغۇز ئوقۇغان كىشى مۇشۇ بويىچە ئوقۇش. ئەگەر ئىمامغا ئىقتىدا قىلغان بولسا، ئىمام "سەمىئەللاھۇ لىمەن ھەمىدە" دېگەندە، ئىقتىدا قىلغان كىشى "رەببەناۋەلەكەلھەمدۇ" دەپ ئوقۇش؛

9) "ئاللاھۇ ئەكبەر" دەپ سەجدە قىلىش، سەجدىدە "سۇبھانە رەببىيەل ئەئلا"نى ئۈچ قېتىم ئوقۇش؛

10) "ئاللاھۇ ئەكبەر" دەپ سەجدىدىن باشىنى كۆتۈرۈش؛

11) "ئاللاھۇ ئەكبەر" دەپ يەنە بىر سەجدە قىلىپ، "سۇبھانە رەببىيەل ئەئلا"نى يەنە ئۈچ قېتىم ئوقۇش.

مۇشۇنىڭ بىلەن بىرىنچى رەكئەت نامازى تامام بولىدۇ، ئىككىنچى رەكئەت نامازمۇ بىرىنچى رەكئەت نامازغا ئوخشاش بولىدۇ. ئىككىنچى رەكئەت نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ئورنىدا ئولتۇرۇپ، "ئەتتەھىيياتۇ"نى ئوقۇيدۇ:

"ئەتتەھىيياتۇ لىللاھى ۋەسسەلەۋاتۇ ۋەتتەييىباتۇ ئەسسالامۇ ئەلەيكە ئەييۇھەننەبىيۇ ۋەرەھمەتۇللاھى ۋەبەرەكاتۇھۇ، ئەس-

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

سالامۇ ئەلەينا ۋەئەلا ئىبادىللاهىس سالىھىن. ئەشھەدۇئەنلائىلاھە ئىللەللاھۇ ۋەئەشھەدۇئەننە مۇھەممەدەن ئەبدۇھۇ ۋەرەسۇلۇھۇ." "ئەتتەھىيياتۇ"دىن كېيىن مۇنۇ دۇئالار ئوقۇلىدۇ: "ئاللاھۇممەسەللى ئەلامۇھەممەدىن ۋەئەلا ئالى مۇھەممەد، كەماسەللەيتە ئەلائىبراھىمە ۋەئەلا ئالى ئىبراھىم، ئىننەكە ھەمىيدۇن مەجىد. ئاللاھۇممە بارىك ئەلا مۇھەممەدىن ۋەئەلا ئالى مۇھەممەد، كەمابارەكتە ئەلائىبراھىمە ۋەئەلا ئالى ئىبراھىم، ئىننەكە ھەمىيدۇن مەجىد."، "رەببەنائاتىنا فىددۇنيا ھەسەنەتەن ۋەفىل ئاخىرەتى ھەسەنەتەن ۋەقىنا ئەزا بەننار."

بۇلارنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن "ئەسسالامۇئەلەيكۇم ۋەرەھمەتۇللا" دەپ ئوڭ تەرەپكە، يەنە "ئەسسالامۇئەلەيكۇم ۋەرەھمەتۇللا" دەپ سول تەرەپكە قاراپ سالام بېرىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئىككى رەكئەت ناماز تامام بولىدۇ.

پەرز نامازئۇچ رەكئەت ياكى تۆت رەكئەت بولسا، ئىككىنچى رەكئەتنىڭ ئاخىرىدا "ئەتتەھىييا-تۇ"نى ئوقۇپ بولۇپلا، "ئاللاھۇ ئەكبەر" دەپ ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۈچىنچى ياكى تۆتىنچى رەكئەتلەرنى يۇقىرىقى تەرتىپ بويىچە تاماملىغاندىن كېيىن، ئوڭ تەرەپكە ۋە سول تەرەپكە سالام بېرىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن نامازتامام بولىدۇ.

سۇننەت، نەفىل نامازلارمۇ يۇقىرىقى تەرتىپ بويىچە ئوقۇلىدۇ.

ئايال كىشىلەر نامازدا ئىككى قولىنى كۆكسىگە ئىلىپ تۇرىدۇ. قولىنى قۇلىقىغا يەتكۈزمەيدۇ.

8. ئىككى ھەيئەت نامىزدىكى ئوقۇلۇشى

ھەيئەت نامىزى چوڭ مەسچىتلەردە ئوقۇلىدۇ.

روزا ھەيئەت نامىزى ھىجرىيە شاۋۋال ئېيىنىڭ 1-كۈنى چقىپ بولغاندىن كېيىن ئوقۇلىدۇ. نامازغا كەلگەن جامائەتلەر مەسچىتكە كىرىپ ئالدى بىلەن ئىككى رەكئەت مەسچىت نامىزىنى ئوقۇيدۇ. ئاندىن كېيىن ئىمام رەسمىي نامازنى باشلايدۇ. جامائەتمۇ: "نىيەت قىلدىم ئۆتەرمەن ئىككى رەكئەت روزا ھەيت نامىزىنى، جەمئىي تەكبىرلىرى بىلەن، ئۇشبۇ ۋاقىت ئىچىدە يۈزۈم قىبلىگە، قىبلەم جەھەتى كەئىبىگە، ئىقتىدا قىلدىم ھازىر ئىمامغا، خالىسەن لىللاھى تائالا ئاللاھۇ ئەكبەر" دەپ قۇلاق قېقىپ، "سۇبھانەكەئاللاھۇممە"نى ئوقۇيدۇ. ئاندىن ئۈچ قېتىم تەكبىر ئېيتىدۇ. ئىككىنچى رەكئەتتە قىرائەتتىن كېيىن رۇكۇدىن ئىلگىرى يەنە ئۈچ قېتىم تەكبىر ئېيتىدۇ. نامازنى تۇغۇتىپ سالام بېرىپ بولغاندىن كېيىن، ئىمام خۇتبە ئوقۇيدۇ. خۇتبىنى ئاڭلىماق ناھايىتى زۆرۈر.

قۇربان ھەيت نامىزى ھىجرىيە زۇلھەججە ئېيىنىڭ 10-كۈنى ئوقۇلىدۇ. ئوقۇلۇشى روزا ھەيت نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشىغا ئوخشاش. بۇ ھەيتتا جامائەتلەر ئۆيدىن چقىپ مەسچىتكە بارغۇچە "ئاللاھۇ ئەكبەر ئاللاھۇ ئەكبەر، لائىلاھە ئىللەللاھۇ ۋەللاھۇ ئەكبەر ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر ۋەلىللاھىلھەمدۇ" دەپ ئوقۇپ ماڭىدۇ. مەسچىتكە كىرگەن ھامان ئىككى رەكئەت مەسچىت نامىزىنى ئوقۇيدۇ. ئاندىن كېيىن روزا ھەيت نامىزىغا ئوخشاش ئوقۇلىدۇ. ئاللا ھەجگە نەسىپ قىلغانلار بولسا ھەجدە ئوقۇيدۇ.

9. جۈمە نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشى

جۈمە نامىزى پەرز نامازبولۇپ، جۈمە كۈنى پېشىن ۋاقتىدا ئوقۇلىدۇ. جۈمە نامىزىمۇ چوڭ مەسچىتتە جامائەت بىلەن ئوقۇلىدۇ.

ئوقۇش قائىدىسى مۇنداق: جۈمەگە ئەزان چىققان ھامان تاھارەتلىك ھالدا مەسچىتكە كىرىپ، ئالدى بىلەن ئىككى رەكئەت مەسچىت نامىزىنى ئوقۇش كېرەك. ئاندىن كېيىن جۈمەنىڭ تۆت رەكئەت سۇننىتى ئوقۇلىدۇ، ئاندىن كېيىن نامازخان

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئاللانى زىكرى قىلىپ ۋە ياكى نامازلىرىنى ئوقۇپ يا قۇرئان ئوقۇپ ئولتۇرىدۇ. خاتىپ ئاخۇنۇم مۇنبەرگە چىققاندا، ئىككىنچى ئەزان ئوقۇلىدۇ. ئاندىن خاتىپ خۇتبىنى باشلايدۇ. خۇتبە ئوقۇۋېتىپ ئوتتۇرىدا بىر ئولتۇرۇپ، ئىككىنچى خۇتبىنى ئوقۇيدۇ. خۇتبىنى دىققەت بىلەن كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلاش كېرەك (خۇتبە ئوقۇغۇچى ئەگەر مۇمكىن بولسا ئەرەبچە ئوقۇش بىلەن بىرگە ئۆز تىلىدا چۈشەندۈرۈپ بەرسە تېخىمۇ ياخشى).

خۇتبە تۈگىگەندىن كېيىن تەكبىر ئوقۇلىدۇ، ئىمام جامەئەتكە رەكئەت پەرز نامىزىنى باشلايدۇ، جامائەت ئىمامغا ئىقتىدا قىلىدۇ. ئىككى رەكئەت پەرز ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، جۈمە نامىزى تامام بولىدۇ.

مەزھەپ ۋە كۆز قاراش پەرقى تۈپەيلىدىن، جۈمە نامىزىغا قوشۇپ پېشىن نامىزىنىمۇ ئوقۇيدىغان ئەھۋال بار. بەزى كۆز قاراشتىكىلەر جۈمە نامىزىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن پېشىنىڭ پەقەت تۆت رەكئەت پەرزىنىلا ئوقۇيدىغان ئەھۋالمۇ بار، جۈمە نامىزىنى ئوقۇپ بولۇپلا تاماملايدىغانلارمۇ بار.

10. مېيىت نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشى

مېيىت غەسىل قىلىنىپ كېپەنگە ئېلىنغاندىن كېيىن، جىنازىغا سېلىنىپ مەسچىتكە ئېلىپ بېرىلىدۇ. ئىمام جىنازىنىڭ ئالدىدا تۇرۇپ نامازنى باشلايدۇ. جامائەت ئىمامغا ئىقتىدا قىلىدۇ ۋە "نىيەت قىلدىم ئۆتەرمەن ئۇشبۇ جىنازە نامىزىنى، جىمى تەكبىرلىرى بىلەن، يۈزۈم قىبلىگە، قىبلەم جىھەتى كەئبىگە، ئىقتىدا قىلدىم ھازىر ئىمامغا، خالىسەن لىللاھى تائالا ئاللاھۇ ئەكبەر" دەپ ئىچىدە ئوقۇيدۇ. تەكبىر، دۇرۇتلارنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ئوڭ-سولغا سالام بېرىدۇ، نامازنى تۈگەيدۇ.

11. نامازنىڭ پەرز، ۋاجىپ، سۈننەت ۋە مەكرۇھلىرى

1) نامازنىڭ پەرزلىرى

نامازنىڭ تېشىدىكى پەرزلەر:

(1) تاھارەت ئالماق (چوڭ-كىچىك ھاجەتتىن كېيىن)؛

(2) نامازغا ئوقۇيدىغان يەر پاكىز بولماق. ئۈستىبېشىدا مەيىنەتچىلىك بولسا، تازىلىۋېتىش لازىم، جۈنۈپ بولسا غۇسۇل قىلىش كېرەك؛

(3) ئەۋرەتنى (ئەيىب دەپ قارالغان بەدەننى) ياپماق؛

(4) نامازنى باشلاشتا قىبلىگە يۈزلەنمەك؛

(5) نامازنى ۋاقتى كەلگەندە ئوقۇماق؛

(6) نامازغا ئوقۇش ئۈچۈن نىيەت قىلماق.

نامازنىڭ ئىچىدىكى پەرزلەر:

(1) "ئاللاھۇ ئەكبەر" دەپ نامازغا باشلىماق؛

(2) نامازدا قىيام (ئۆرە) تۇرماق؛

(3) نامازدا «قۇرئان كەرىم» ئايەتلىرىنى (ئاز دېگەندە ئۈچ ئايەت بولسۇن) ئوقۇماق؛

(4) رۇكۇغا چۈشمەك (تەزىم شەكلىدە بولماق)؛

(5) سەجدە قىلماق (باشنى يەرگە قويماق)؛

(6) نامازدىن كېيىن "ئەتتەھىييات"نى ئوقۇپ ئوڭ-سولغا سالام بەرمەك.

2) نامازنىڭ ۋاجىپلىرى

(1) نامازنى "ئاللاھۇ ئەكبەر" دەپ باشلاش؛

(2) نامازنىڭ ھەربىر رەكئەتىدە «فاتىھە» سۈرىسىنى ئوقۇش؛

(3) سۈرە فاتىھەگە بىر سۈرە ياكى ئۈچ قىسقا ئايەتنى قوشۇپ ئوقۇش؛

(4) قىرائەتنى پەرز نامازنىڭ دەسلەپكى ئىككى رەكئەتىگە توغرىلاش؛

(5) سەجدىدە بۇرۇننى قول بىلەن باراۋەر

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

يەرگە تەككۈزۈش:

(6) ئىككى سەجدىنى كەينى-كەينىدىن قىلىش:

(7) ئۈچ ۋە تۆت رەكئەتلىك نامازلاردا بەرىنچى ئولتۇرۇشتا ئولتۇرۇش:

(8) نامازقائىدىلىرىگە رىئايە قىلىش:

(9) بىرىنچى ئولتۇرۇش ۋە ئىككىنچى ئولتۇرۇشتا "ئەتتەھىييا تۇ"نى ئوقۇش:

(10) ۋىتىر نامىزىدا "قۇنۇت" دۇئاسىنى ئوقۇش:

(11) ھەر پەرزنى ئۆز جايىغا كەلتۈرۈش:

(12) ھەر ۋاجىپنى ئۆز جايىغا كەلتۈرۈش:

(13) كېيىنكى ئىككى رەكئەتكە فاتىھەنى تەيىن قىلىش:

(14) فاتىھەنى سۈرىدىن ئىلگىرى ئوقۇش:

(15) ئاۋازلىق ئوقۇيدىغان يەردە ئاۋازلىق ئوقۇش:

(16) ئىچىدە ئوقۇيدىغان يەردە ئىچىدە ئوقۇش:

(17) ئىمام قىرائەت قىلىۋاتقاندا جىم تۇرۇش:

(18) ئىمام بىلەن ئوقۇشقا كېچىكىپ قالغانلار ئىمام نەگە كەلگەن بولسا شۇ يەردىن ئۇلاپلا ئىمامغا ئەگىشىش:

(19) ئىككى ھېيت نامىزىنىڭ تەكبىرلىرىنى ئېيتىش:

(20) بىرىنچى رەكئەتتە رۇكۇدىن ئىلگىرى ئۇچ قېتىم تەكبىر ئېيتىش:

(21) نامازئاخىرىدا سالام قىلىش.

3) نامازنىڭ سۈننەتلىرى

(1) بەش ۋاخ نامازۋە جۈمە نامىزىدا ئەزان ۋە قامەت ئوقۇش؛

(2) باشلاش تەكبىرى ۋە ھېيت نامازلىرىنىڭ ئالتە تەكبىرىدە، شۇنداقلا ۋىتىر نامىزىنىڭ قۇنۇت تەكبىرىدە ئەرلەر قوللىرىنى قۇلاققا قەدەر كۆتۈرۈش (ئاياللار مۈرىسىگىچە كۆتۈرسە بولىدۇ)؛

(3) قىيام (ئۇزۇن تۇرغان) دا قول باغلاش (ئەرلەر ئوڭ قولىنى سول قولىنىڭ ئۈستىگە ئېلىپ كىندىك ئاستىغا قويۇپ قول باغلايدۇ، ئاياللار بولسا كۆكرەك ئۈستىگە قويۇپ قول باغلايدۇ):

(4) ھەر قېتىملىق نامازنىڭ دەسلىپىدە "سۇبھانەكە ئاللاھۇممە"نى ئوقۇش ۋە "ئەئۇزۇ" بىلەن "بىسمىللا"نى ئوقۇش:

(5) فاتىھەدىن ئاۋۋال "ئەئۇزۇ" ۋە "بىسمىلا" دېيىش:

(6) فاتىھەدىن كېيىن تۇۋەن ئاۋازدا "ئامىن" دېيىش:

(7) قىيام (ئۇزۇن تۇرغان) دا، ئىككى پۇتنىڭ ئارىسىنى بىر قول كەڭلىكىدە ئوچۇق قالدۇرۇش:

(8) رۇكۇدا ئىككى تىزىنى چىڭ تۇتۇش ۋە تىزىنى تۇتقاندا بارماقلىرىنى كۇشادە تۇتۇش:

(9) رۇكۇدىن تۇرغاندا "سەمىئەللاھۇ لىمەن ھەمىدە" ۋە "رەببەنا ۋە لەكەلھەمدۇ" دېيىش، سەجدىدىن تۇرۇپ قايتا سەجدىگە باش قويغاندا "ئاللاھۇ ئەكبەر" دېيىش؛

(10) رۇكۇدا ئۈچ قېتىم "سۇبھانە رەببىيەل ئەزىم"، سەجدىدە ئۈچ قېتىم "سۇبھانە رەببىيەل ئەئلا" دېيىش؛

(11) ئىككى سەجدە ئارىلىقىدا سەل ئولتۇرۇش؛

(12) ئاخىرقى ئولتۇرۇشتا "ئەتتەھىييا تۇ" دىن كېيىن "رەسۇلۇللاغا دۇرۇت" ئوقۇش؛

(13) ئۆزى ۋە بارلىق مۇسۇلمانلار ئۈچۈن دۇئا قىلىش؛

(14) ئولتۇرغاندا ئەرلەر سول پۇتىنى ياتقۇزۇپ، ئوڭ پۇتنى تىك تۇتۇپ ئولتۇرۇش، ئاياللار بولسا، پۇتلىرىنى ئوڭ تەرەپكە ياتقۇزۇپراق، پاقالچاقلىرىنى بېسىپ ئولتۇرۇش؛

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

(15) سالام بەرگەندە، ئاۋۋال ئوڭغا، ئاندىن سول تەرەپكە سالام بېرىش؛

(16) بامدات، پېشىن نامازلىرىدا فاتىھەدىن كېيىن ئۈزۈنراق سۈرىنى، دېگەر ۋە خۇپتەن نامىزدا قىسقىراق سۈرىنى، شام نامىزىدا تېخىمۇ قىسقا سۈرىنى ئوقۇش؛

(17) نامازدا باش بىلەن ساغرا تەرەپ بىر تەكشىلىكتە تىك تۇرۇش، ئېگىلىۋالماسلىق.

4) نامازنىڭ مەكرۇھلىرى

نامازنى ئوقۇۋاتقاندا تۆۋەندىكى ئىشلارنى سادىر قىلسا، نامازى مەكرۇھ بولىدۇ:

(1) نامازنى ئوقۇۋاتقاندا ئىختىيارسىز بىر يەرگە يۆلىنىۋالسا؛

(2) نامازنى ئوقۇۋاتقاندا ئوڭ-سولغا ئىرغاڭلاپ تەۋرىنىپ سالسا؛

(3) نامازدا ئىمامدىن بۇرۇن رۇكۇغا بارسا ۋە يانسا؛

(4) ئىمامدىن بۇرۇن سەجدىگە بارسا ۋە يانسا؛

(5) يەرگە چاپلىشىپ تۇرۇپ سەجدە قىلسا؛

(6) نامازنى ئۇستىدە ئۆزرىسىز ھالدا بەدەشقان قۇرۇپ ئولتۇرۇۋالسا؛

(7) رۇكۇ ۋە سەجدىنى بەك ئالدىراپ قىلىۋەتسە؛

(8) نامازدا كېرىلسە ۋە ئەسنىسە؛

(9) نامازدا بېرىدىغان سالامنى قول ۋە باش ئىشارىسى بىلەن قىلسا؛

(10) نامازدا بىر سۈرىنى تەكرار ئوقۇسا؛

(11) نامازدا كۆزىنى يۇمۇۋالسا ۋە سالام بېرىشتىن ئاۋۋال تەرىنى سۈرتسە؛

(12) رۇكۇ ۋە سەجدىلەردە تەسبىھ دۇئالىرىنى ئوقۇمىسا؛ رۇكۇ ۋە سەجدىلەرگە ئۆتكەندە تەكبىرلەرنى جاي-جايىدا ھەم ئۆز ۋاقتىدا قىلمىسا؛

(13) سەجدىگاھتىكى قۇم-شېغىل ياكى باشقا نەرسىلەرنى ئېلىۋېتىش بىلەن مەشغۇل بولسا؛

(14) باشقىلارنىڭ رازىلىقىنى ئالماستىن، خەقنىڭ يېرىدە نامازى ئوقۇسا؛

(15) ئالدىنقى سەپتە بىكار يەر تۇرۇپ كەينكى سەپكە تۇرۇۋالسا؛

(16) سەجدە قىلىدىغان تەرەپتە جاندار نەرسىنىڭ سۈرىتى بولسا؛

(17) پاسكىنا جايدا نامازى ئوقۇسا؛

(18) ھاجەت قىستىغاندا ھاجىتىنى تۇگەتمەستىن نامازغا تۇتۇش قىلسا؛

(19) قەبرىگە قاراپ تۇرۇپ نامازى ئوقۇسا؛

(20) بىرىنچى رەكئەتتە ئوقۇغان سۈرىدىن ئىلگىرىكى سۈرىنى ئىككىنچى رەكئەتتە ئوقۇسا.

5) نامازنى بۇزىدىغان ئىشلار

(1) نامازى ئۇستىدە باشقىلار بەلەن سۆزلەشسە؛

(2) نامازى ئۇستىدە ئۆزىگە ئاڭلىغۇدەك كۈلسە؛

(3) نامازى ئۇستىدە "ئاھ-ئۇھ" قىلسا؛

(4) نامازى ئۇستىدە مال-دۇنيا ئۈچۈن يىغلىسا؛

(5) نامازى ئۇستىدە باشقىلارنىڭ سالىمىنى ئىلىك ئالسا؛

(6) كۆكسىنى قىبلىدىن باشقا تەرەپكە ئۆرۈسە؛

(7) نامازى ئۇستىدە باشقىلارنىڭ قولىدىن نەرسە ئالسا؛

(8) چىشلىرىنىڭ ئارىسىدا قېپقالغان نوقۇت چوڭلۇقىدىكى نەرسىنى يەپ سالسا؛

(9) ئۆزلۈكىدىن ئۇھسىنىپ ئۇلۇغ-كىچىك تىنىۋەتسە؛

(10) ھەرقانداق بىر ئاغرىق سەۋەبىدىن توۋلاپ سالسا؛

(11) تەيەممۇم قىلىپ نامازغا تۇرغان كىشى

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ناماز ئوستىده سۇ كۆرۈپ قالسا:

(12) ناماز ئوستىده قالايمقان هەركەت قىلسا؛

(13) ناماز ئوستىده ئاياغ كىيىم پوتىدىن چىقىپ قالسا؛

(14) ناماز ئوستىده ئوچ قېتىم بىرەر يېرىنى قاشلىسا؛

(15) سەجدىده ئىككى پوتى بىراقلا يەردىن كۆتۈرۈلۈپ كەتسە؛

(16) ئاردىدا توسۇق بولمىغان ئەھۋالدا ئەر-ئاياللار بىر جايدا ناماز ئوقۇسا؛

(17) ئەر كىشى ئاياللارنىڭ كەينىده تۇرۇپ ناماز ئوقۇسا؛

(18) نامازدا كىشىنىڭ سۇئالىغا جاۋاب بەرسە؛

(19) خەق بىلەن سۆزلەشكەنده دوئا قىلسا؛

(20) جاۋاب مەقستىده قۇرئاندىن بىرنەرسە ئوقۇسا؛

(21) ئەۋرەت جايلىرىنى ياپماستىن نامازغا تۇرسا؛

(22) ناماز ئوستىده ئەۋرەت جايلىرى مەنئى قىلىنغان دەرىجىده ئوچوق قالسا؛

(23) ناماز ئوستىده بىكاردىن-بىكار يۆتەل-سە؛

(24) ئايەتلەرنى مەنسى بۇزۇلغان دەرىجىده خاتا ئوقۇسا؛

(25) نامازدا ئۆزىنى يوقىتىپ قويسا؛

(26) ناماز ئوستىده هەيز كۆرۈپ قالسا؛

(27) بامدات نامىزى ئوقۇۋاتقاندا كۈن چىقىپ قالسا.

(بۇ ماقالىنىڭ ئاپتورى: شىنجاڭ مۇسۇلمانلار سايا-هەت ئىدارىسىنىڭ باش دىرېكتورى: ماقالىنىڭ دىنىي تەھ-رىرى: خوجائابدۇللا قارىي هاجى.)

(بېشى 23-بەتته)

4. ئۆزىنى ئۆزى قامداش ئىشلىرىنى يولغا قويۇش ياخشى بولۇش

هەر خىل شارائىتلاردىن پايدىلىنىپ ئۆزىنى ئۆزى قامداشنى ۋە جامائەت پاراۋانلىقى ئىشلىرىنى يولغا قويغان، قانۇن ئاساسىدا تىجارەت بىلىپ بارغان، مەسچىتنى مەسچىت كىرىمى بىلەن قامداپ، مۇسۇلمانلار-نىڭ ئىقتىسادىي يۈكىنى يەڭگىللەتكەن بولۇش.

5. مۇهىت تازىلىقى ياخشى بولۇش

مەسچىت بىنا قۇرۇلۇشلىرى مۇكەممەل بولۇش، خانىقا، هۇجرا، ساراپ قاتارلىق خانا ئۆيلىرى ۋە هويلا-ئارامىلار پاكىز-تازا بولۇش، مۇهىت كۆكەرتىلگەن ۋە گۈزەللەشتۈرۈلگەن بولۇش.

(بېشى 32-بەتته)

زامانىۋى پەنلەرنىڭ بىر-بىرىگە قارشى قىلىپ قويۇلمىغانلىقىنى كۆرۈۋالالايمىز، شۇنداقلا ئىسلام-پەننى، ئىسلام ئىگىلىرىنى هۆرمەتلەش كېرەكلىكىنى، تىرىشىپ بىلىم ئېلىشنىڭ زۆرۈرلۈكىنى هېس قىلماي تۇرالمايمىز.

(ماقالىنىڭ ئاپتورى جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، شىنجاڭ ئىسلام ئىنىستىتۇتىنىڭ مۇدىرى.)